

Ольга Поправко

ПОПРАВКО Ольга Вікторівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Сфера наукових інтересів – філософська антропологія, філософія культури.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СВЯТА ЯК ФЕНОМЕНУ КУЛЬТУРИ

Стаття присвячена осмисленню свята як феномену культури. Проаналізовано існуючі наукові концепції свята. На основі аналізу автор побудувала теоретичну модель свята як уособлення ідеального світу, враховуючи всі сутнісні характеристики, які відрізняють його від буденного життя. Сутність свята розкрита в контексті його співвіднесення з буднями. Особлива увага зосереджена на висвітленні структурних компонентів свята, які підтримують його статус в культурному бутті людини.

Ключові слова: *свято, будні, маска, костюм, гра, банкет, сміх.*

Проблема свята не є новою для науки. Накопичено чимало матеріалів досліджень, присвячених вивченню сутності, історії, ролі, функцій свята та святкової культури. Воно неодноразово виступало об'єктом дослідження етнографів, істориків та теоретиків культури, культурантропологів та ін. На сьогодні склалась досить широка мережа концепцій, ідей і поглядів, на основі яких сформувалась стала система компонентів, які характеризують свято як феномен. Але кожна із вже існуючих концепцій розглядає її у міждисциплінарній роз'єднаності, а тому не розкриває у повній мірі сутність і значення феномену свята, його місце та роль у процесі розвитку культури та житті людини.

На основі аналізу основних наукових концепцій ми спробуємо вибудувати загальну модель свята як феномену культури, враховуючи всі його сутнісні характеристики.

Осмислення феномену свята починається з праць античних філософів. Платон сформулював *соціально-виховну концепцію*. Він розуміє свято як контрольований державою інститут, призначений для «правильного виховання», який «боги із співчуття до людського роду, народженого для праці, встановили для перепочинку від цієї праці ...

© О. В. Поправко, 2016

<http://doi.org/10.5281/zenodo.208985>

дарували Муз, Аполлона, їхнього ватажка, і Діоніса як учасників цих свят, щоб можна було виправляти недоліки виховання на святах за допомогою богів» [8, с. 117].

Під правильним вихованням Платон розуміє «формування у дитей мислення, яке визнане законом як правильне ... щоб душа дитини не привчалась радіти і сумувати всупереч закону» [8, с. 125]. Таким чином філософ розглядає свято як засіб стабілізації держави.

Арістотель запропонував *гедоністичну концепцію*, у якій сутність свята розкрив через поняття «насолода». На його думку, святкова життєдіяльність повинна слугувати духовному відпочинку – «високому дозвіллю» і пізнанню істинного щастя [2, с. 355].

Китайський філософ Конфуцій розробив *рекреаційну (рекреативну) концепцію*. Її сутність полягає в тому, що свята культивували ідею життя, що приносить радість людині, яка в умовах традиційного суспільства значну частину свого часу витрачає на виснажливу ручну працю. Розмірковуючи про небезпеку, яку для держави несла важка, позбавлена відпочинку праця селян, він наголошує, що свята – плід мудрості правителя.

Ця концепція знайшла прихильників і серед вітчизняних науковців. Н. Мізов та С. Токарев пояснили походження, календар і зміст свята як чергування ритмів трудової діяльності та відпочинку.

Близькою за духом до рекреаційної теорії є характерна для радянської етнографічної науки *трудова концепція* свята (В Пропп, С. Токарев, В Чичеров, В. Вахштайн), згідно з якою суспільно-трудова діяльність людини є головним і єдиним джерелом свята, його календаря і обрядових форм. Свято – це «своєрідне продовження праці, вільне повторення навичок, звичаїв та відносин, що склались у процесі трудової діяльності» [10, с. 46].

Представникам трудової концепції вдалося висвітлити деякі аспекти, що стосуються сутності та значення свята. Важливе значення має положення про зв'язок свята з часом. Категорія часу виступає центральним елементом свята, що відображено і в етимологічній інтерпретації слова, і в практичному побутуванні даного феномену в культурі. Характерною особливістю свята в контексті його осмислення як особливої категорії часу в житті людини та суспільства є момент інтеракції, присутній в кожному святі. Встановлення святкового календаря сприяло закріпленню цього моменту, який і сьогодні є незмінним механізмом функціонування свята в культурі.

Представники *міфологічної концепції* (О. Афанасьєв, Ф. Буслаєв, О. Потебня, М. Еліаде) свято розглядають як культурну модель, яка репрезентує міф. В основі даної концепції лежить припущення, що

свята з давніх часів виступали часом Богів. Вони встановлювалися самими божествами як необхідність їх шанування та вираження любові до них, за умови незайнятості людини іншими справами. Так, прадавні свята були наскрізь міфологічними, вони проектували міфи, характерні для народу (в основі найдавніших свят лежить головний міф про створення та про початок життя).

Ритуальна концепція свята, в якій свято виступає як символічний продукт культури, за допомогою якого вибудовується ідеальна картина світу. Роль і місце ритуальних церемоній в святковому дійстві досліджували А. Байбурін, В. Єрьоміна, Е. Дюркгейм, Е. Тайлор, Дж. Фрейзер.

Важливим елементом кожного свята є ритуальність – необхідність виконання певної послідовності дій, які сприяють легітимності проведення свята згідно з законами природи, життя, соціуму. Людина на святі виконує певні дії, під час яких відбувається перехід від одного стану до іншого, від «буденного світу» до «святкового» (ідеального).

Радянський філософ В. Розанов розглядав свято у безпосередньому зв'язку з релігією. Свої міркування він оформив у *релігійно-естетико-гедоністичну концепцію*. Він говорить про певну користь, яку людина отримує від свята: «цей, вільний від роботи час, не треба сприймати як можливість бездуховного, безцільного, безрезультатного проведення часу, а, навпаки, як можливість відчутти й осмислити високе народне задоволення, що виражається також і у передсвяткових приготуваннях (прибирання та прикрашання домівок, приготування святкових страв тощо). У такий спосіб філософ стверджує, що «святковий (урочистий) бік прадавнього богослужіння витікає з уявлення, що Бог – це радість і що живе він у радості, серед радіючих людей, у радісних місцях, біля ошатного одягу» [12, с. 386].

Отже, головний зміст свята В. Розанов вбачає у зближенні людини з Богом за допомогою урочистості та радощів. Таким чином, повторюючи вищевикладені міркування з приводу свята інших авторів, філософ багато в чому доповнює й розширює їх зміст.

Важливе значення для розуміння сутності свята має *ігрова концепція* Й. Гейзінги. Учений розглядає свято як найбільш яскравий і повний прояв «священної гри»: через форму і функції гри, яка не залежить ні від людини, ні від культури» [13, с. 67]. Але це не просто гра, а саме святкова гра, яка обов'язково пов'язана з комічним – найважливішою естетичною та соціальною категорією, що надає їй особливого значення. Й. Гейзінга доводить зв'язок святкової культури з історичним процесом і змінами, які відбуваються у суспільному житті. Культура, в

первинних її формах «грається». Вона не народжується безпосередньо з гри, а розвивається в ній і за її зразком [13, с. 72].

Соціальний підхід до вивчення свята запропонував А. Піотровський. У його межах свято усвідомлюється як соціальне художнє явище, покликане відображати, зберігати і тиражувати колективні цінності, норми й установки соціальної групи. Наприкінці минулого століття цей напрям набув особливого розвитку. Цікавими у цьому контексті є ідеї Ж. Бодріяра, П. Бурдьє, Т. Веблена та ін.

Розглядаючи святкові концепції, не можна не згадати радянського історика й теоретика культури М. Бахтіна. На прикладі середньовічної карнавальної культури він концептуально осмислив і виділив найважливіші структурні компоненти свята, серед яких святкові світовідчуття, час, простір, сміх, свобода.

М. Бахтін дав найбільш повне, на наш погляд, визначення: «Святковість, – це важлива первинна форма людської культури. Її не можливо вивести і пояснити із практичних умов і цілей суспільної праці чи, ще більш вульгарна форма тлумачення, – біологічної (фізіологічної) потреби у періодичному відпочинку ... Ніяке «спрошення» в організації й удосконаленні суспільного процесу, ніяке «гра у працю» і ніякий відпочинок чи перерва під час праці не можуть стати святковими, до них має приєднатись щось з іншої сфери буття, зі сфери духовно-ідеологічної. Вони мають отримати санкцію не зі світу засобів та необхідних умов, а зі світу вищих цілей людського існування, тобто зі світу ідеалів [3, с. 13]. Твердження М. М. Бахтіна, що свято – «це первинна форма культури» дає підстави говорити, що дане поняття неможливо вивести, а, відповідно, пояснити повністю, виходячи лише з практичних умов та цілей. З методологічної точки зору це положення є відправним для розуміння свята як феномену культури.

Узявши за основу ідею М. Бахтіна спробуємо вибудувати теоретичну модель свята. Осмислимо сутність даного феномену у контексті співвідношення його з буднями. Відомо, що амбівалентність і дуальність компаративної пари «свято – будні» характерні для кожної традиційної культури. І значення свята суттєво змінюється у залежності від компаративності вказаного дуету, що обумовлено місцем, яке займають свята в усіх традиційних культурах (як за емоційністю, так і за тривалістю в часі).

М. Бахтіним була обґрунтована концепція свята як ідеального світу. Згідно з нею у святкове (ідеальне) життя з буднів переносилось все найкраще; ті моменти повсякденного життя, які у святковому контексті, зберігаючи буденну форму, знаходили інший зміст, що проявлялось, зокрема, в опозиціях: верх – низ, король – блазень, офі-

ційність – неофіційність і т. ін. Ілюзорний світ, у якому були зняті реальні значення протилежностей, був локалізований у часі й просторі. «Карнавал, – писав М. Бахтін, – це інше життя народу, організоване на підвалинах сміху... Це святкове життя народу, який вступив тимчасово в утопічне царство загальності, свободи, рівності, достатку» [3, с. 13–14].

Таким чином, створюючи ілюзорний світ, який на певний час ставав реальністю, свято було проявом мрій та сподівань людей. Його ілюзорна реальність була настільки яскравою, що витісняла реальне життя, якому бракувало емоцій та радості. Так створювалось емоційне сприйняття буднів та свят як пари емоційних протилежностей: будні – необхідний тягар, свято – бажана атмосфера. Отже, свята, крім того, що тимчасово організовували життя, створювали чітко відбиті емоційні кордони. А. Мазаєв, розмірковуючи про естетичне наповнення свята та його відношення до дійсності, припускав існування певного завершеного цілого, до якого час від часу «добудовувалась» дійсність [7, с. 172]. Цю властивість учений узагальнив категоріальним терміном «відновлення».

Отже, свято – це ідеальний світ, амбівалентний світу реальному; він дає людині можливість вирішувати всередині себе протиріччя дійсності. Усе, що людині необхідно компенсувати, заповнити, «виплеснути», стихія свята бере під свій захист і заступництво. Його мета полягає у тому, щоб повідомити будням незнайомі їм емоції, фантазії, таємниці, одкровення і т. п., залишаючи осторонь будь-яку спробу рефлексії, тому що «свято звільняє від усякої утилітарності й практицизму; це тимчасовий вихід в утопічний світ» [3, с. 303].

Протиставлення свята будням – одна з важливих його характеристик. Принцип контрасту між повсякденням та святковим життям універсальний для всіх традиційних культур. Свято не продовжує світ соціальних відносин, а протистоїть їм, ігноруючи на певний час заборони й закони реального життя. Чим напруженішим й драматичнішим є життя людини, тим виразніше проявляються її протиріччя з дійсністю, тим гостріше постає потреба у святі, де людині дозволяється «створити» хоча б на короткий період часу новий, емоційно яскравий світ. Це дає нам право співвідносити свято з міфом. Міф пов'язаний з відтворенням подій, які відбувались у минулому. Свято призупиняє повсякденний (історичний) час, а значить відтворює не реальні події, а міфологічні.

Святкова міфологізація залишається обов'язковим атрибутом і сьогодні, коли свята «звужуються» до масштабу корпоративного та особистого форматів. Незважаючи на різний зміст святкових ритуалів різних історичних епох, вони завжди виконують одну роль – щораз

повторюють первинний акт світотворення: учасники ритуального дійства навмисно повертаються до первинного хаосу, щоб потім, опанувавши його енергією, побудувати новий космос (омріяний світ).

Реабілітація сил хаосу в ритуальних формах проявляється в скасуванні різних заборон: «вивертання» світу і його ознак навиворіт, зміна суб'єкта та об'єкта, перетворення низу на верх, раба на пана, смерті на життя і т. п. Ці уявлення не важко простежити у святкових ритуалах Античності, Середньовіччя та Відродження. Яскравим прикладом може бути середньовічний карнавал, за яким закріпився святковий ритуал обрання карнавального Короля блазнів, якого після закінчення карнавалу засуджували до смертної кари й урочисто спалювали його опудало, але лише після оголошення «заповіту», в якому красномовно висміювались вади представників вищого суспільства. Залишки міфологічних уявлень характерні й наступним історичним епохам. Утрапивши свою сакральність елементи святкової поведінки трансформувались у сучасні форми, які імітують ритуали давніх свят і виконують в соціумі переважно психотерапевтичну функцію.

Ілюзорна атмосфера свята підтримується спеціальними засобами, серед яких важливе місце займають маска та костюм. Навіть у звичному житті маска оповита особливою атмосферою загадковості, що виокремлює її з-поміж інших речей і відносить у межі іншого світу. М. Бахтін, розглядаючи маску як складний і багатогранний мотив народної культури, зауважує, що вона «пов'язана з радістю змін і перетвілень, з веселою відносністю, з веселим запереченням безглузлого збігу з самим собою; маска пов'язана з переходами, метаморфозами, порушенням природних меж; у масці втілене ігрове начало життя; в основі її лежить особливе співвідношення дійсності і образу характерного обрядово-видовищним формам» [3, с. 48].

Маска – це символ, який дозволяє злитись зі світовою спільнотою за рахунок втрати індивідуальності, особистих устремлінь, «це нерухомість керованої мотузками ляльки, яка не зважаючи ні на що, танцює, це відстороненість від усього того, що порушує комфорт нашого самовдоволення і залучає до гри саму реальність; людське серце тут уже почуває себе не в царині внутрішнього життя, а іграшкою у руках великих надіндивідуальних сил, від яких воно повністю залежить» [9]. Під маскою всі рівні, вона не має ні душі, ні рангу – існує лише тіло. Одягнувши маску, людина відчуває себе вільною не лише від інших, а й від самої себе.

Подібну функцію виконує і святкове вбрання. З історії відомо, що повсякденний одяг у традиційних культурах відігравав важливу роль – ніс інформацію про соціальний статус та матеріальне стано-

вище свого господаря. Така визначеність, яка гарантувала соціальний порядок у реальному житті, суперечила святковій поведінці, що дозволяло кожному учаснику святкового дійства вийти за межі свого статусу завдяки ритуальному перевдяганням. Костюм допомагає учаснику свята відчутти особливу свободу від реального світу, від його законів – на святі допускаються бешкетництво, напористість, всездозволеність, які виходять далеко за межі звичних норм поведінки, що проявляється не лише в безневинних жартах та казусах, а інколи призводить до бійок та злочинів. Тобто святкове вбрання передбачає все те, що суперечить буденності і зустрічається за межами реальності – в ідеальному світі. Таким чином, і маска, і костюм у структурі свята символізують «вихід» людини за межі своєї звичної сутності і «входження» в особливий світ свята.

Зі святковим перевдяганням пов'язаний і такий елемент свята як гра. Відомо, що на ранніх етапах розвитку людства гра мала світоглядне значення й існувала в усіх проявах культури, у тому числі її образи знайшли свої втілення й у структурі свята. Первісне свято мало характер імпровізації, воно виникало стихійно, неочікувано навіть для його учасників. Таке свято – явище завжди нове, неповторне, з великою кількістю комбінацій. У ньому не існує чіткого поділу на учасників та глядачів: кожен у будь-який момент може взяти участь у святкуванні чи залишити його за власним бажанням. Свято «виникає й продовжується як всезагальне», «тобто для кожного з учасників воно є не формальним виконанням нав'язаної ззовні волі, а внутрішнім, необхідним поривом і реалізацією властивого йому настрою» [4, с. 187]. Тобто, первісне свято – це передовсім гра, задоволення, воно завжди бажане і відбувається не з примусу, а за власним бажанням.

Для гри є важливим розуміння тимчасової відстороненості суб'єкта від необхідності, поява в нього відчуття повної свободи, нейтральності й безкорисності стосовно неї. Ця необхідність уособлює перехід у сферу ідеального. «В образах гри люди ніби бачили стислу універсальну формулу життя й історичного процесу: щастя – нещастя, піднесення – падіння, придбання – втрата, увінчання – розвінчання. Людство усвідомлювало універсальність образів гри через їхнє відношення до часу й до майбутнього, до долі й до державної влади. У грі ніби розігрувалось усе життя в мініатюрі, переведене на мову умовних символів. [3, с. 260]. Гра дозволяє людині вийти за межі звичної буденності і перенестись у близьку їй, але все ж таки іншу реальність. З часом гра втратила своє первісне світоглядне значення, однак продовжує займати важливе місце у структурі свята.

Святкове життя як в ритуальному, так і позаритуальному сенсі зосереджене навколо банкету. Отже, ще одним з важливих онтологічно і гносеологічно обґрунтованих компонентів свята є застілля. Як зазначає М. Юдін, цей «предмет» у структурі свята є «центральною, організуючим, системоутворюючим» [14, с. 125]. Це «пунктуаційний елемент святкування. І ця пунктуаційність полісемантична упродовж свята» [6, с. 198].

На всіх етапах розвитку святкової культури святковому столу відводилась важлива роль. Він обов'язково повинен бути багатим і щедрим. Але його функції не обмежуються лише втамуванням голоду та споживанням алкогольних напоїв. Застілля, в першу чергу, об'єднує присутніх задля утвердження благополуччя. Варто зауважити, що різноманіття і багатство святкового столу є не проявом достатку, а несе символічне навантаження, воно виключене з буденного часу і простору. Як зазначає М. Реутін у своєму дослідженні, присвяченому карнавалу, «... позабудений і позачасовий достаток не може бути виробленим, заробленим, заслуженим; його лише можна звідкись узяти, вкрасти, привласнити вже в готовому вигляді» [11, с. 29]. Отже, банкет, частування, різноманіття страв – це своєрідне звернення до святкових цінностей, як символу достатку та щедрості ідеального життя.

На святі завжди створювалась особлива атмосфера взаємовідносин між учасниками, «панувала особлива форма вільного фамільярного контакту між людьми, які були розділені у звичному житті непереборними бар'єрами соціального, майнового, службового, сімейного та вікового стану» [3, с. 9]. У процесі розвитку святкової культури вироблялись особливі форми святкової мови та жесту. Відверті й вільні від звичних норм етикету й пристойності, вони не визнавали ніяких дистанцій між тими, хто спілкувався. Це дарувало реальне відчуття сили, особистої могутності, повної свободи. На святі людина поводи́ла себе так, ніби вона безсмертна, їй усе під силу, для неї немає нічого неможливого.

Невід'ємним елементом свята є сміх, що пов'язано з його «винятковою приналежністю до життя» [10, с. 120]. Психологи вважають сміх сигналом соціальної близькості. К. Лоренц зазначає, що «спільний сміх викликає в учасників сильне почуття спільності. Він підсилює суспільну згуртованість. Будучи певним соціальним сигналом, що вказує на жартівливість спілкування й відсутність агресії, сміх звільняє людей від певних рамок скутості» [1, с. 77]. Адже гумор – це один із способів створити позитивний щиросердний настрій, до того ж він має величезний позитивний ефект, що послабляє стрес. Л. Карасьов пише, що «почуття смішного ... виражається в масці радості, яка має слу-

гувати демонстрації простого відчуття тілесно-життєвого ентузіазму» [5, с. 496]. Отже, сміх, виражаючи позитивні емоції, одночасно й сам впливає на настрій, відчуття щастя й радості.

За допомогою сміху людина долає страх і негативні емоції. Тому у структурі свята він є надзвичайно важливим компонентом. Щирий людський, а не «формальний» сміх викликає те, що може допомогти людині віднайти певний сенс. Однак сміх як реакція на розуміння світу виникає лише тоді, коли людина починає розуміти світ по-новому, коли вона долає в собі страх перед власним, особливим розумінням світу. Сміх розкриває для людини світ по-новому. У своїй філософській концепції сміху М. Бахтін обґрунтував його метафізичну сутність, яка, на його думку, не обмежується лише соціальним та психологічним використанням сміхової культури, а криється у становленні людської духовності. Не випадково вчений пов'язав його зі свободою духу, він наголошує, що «поруч із універсалізмом середньовічного сміху необхідно поставити іншу його унікальну особливість – його нерозривний зв'язок зі свободою» [3, с. 102].

Висновки. Маска, костюм, святковий банкет, сміх – це ті важливі компоненти у структурі свята, які допомагають учасникам у повній мірі відчутти атмосферу свята і поринути в «ідеальний» світ, світ своїх мрій і сподівань. Отже, у парадигмі «свято – будні» свято протиставляється звичайному життю, як можливість відволіктися від повсякденних турбот та негараздів. Його учасники одягають найгарніше вбрання, спеціально виготовлене для цієї події, вживають найсмачнішу їжу та найкраще вино, дозволяють певні вольності та свободу у поведінці, що дозволяє відчутти повноту життя.

Свято є уособленням ідеального світу, що проявляється у сфері розгулу потоку насолоди, радощів, веселощів. У цьому контексті воно виступає регулятором і коректором життя людини та її вчинків; механізмом, який здатний внести в стихію необхідностей, упорядкованості й організованості елемент імпровізації. Свято реалізує ідеальні уявлення людства і виступає особливою формою перетворення світу. Заперечення обмежень і норм, властивих реальному буденному життю; достаток і щедрість святкового банкету, що суперечить убогості буднів; позитивні святкові емоції та почуття, яких не вистачає у звичайному житті; універсальність контрасту між повсякденним та святковим життям – це ті риси, які визначають сутність свята як феномену культури й обумовлюють необхідність його існування в сучасному світі.

Література

1. *Аргайл М.* Психология счастья / М. Аргайл; [пер. с англ., общ. ред. и вступ. ст. М. В. Кларина]. – [2-е изд.]. – СПб : Питерпринт, 2003. – 271 с.
2. *Аристотель.* Поэтика / Аристотель // Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. – Минск : Литература, 1998. – С. 1064–1112.
3. *Бахтин М. М.* Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М. М. Бахтин – М. : Художественная литература, 1990. – 543 с.
4. *Еремеев А. Ф.* Первобытная культура: происхождение, особенности, структура / А. Ф. Еремеев. – Саранск : Изд-во Морд. ун-та, 1997. – Кн.2. – 216 с.
5. *Карасев Л. В.* Смех / Л. В. Карасев // Культурология. Энциклопедия : в 2-х т. [гл. ред. и авт. проекта С. Я. Левит]. – М. : Российский гуманитарный университет, 2007. – Т. 2. – 2007. – С. 496–497.
6. *Лукас В.* Национальная идея сквозь призму праздничного стола / В. Лукас // Отечественные записки. – 2003. – №1(10). – С. 196–200.
7. *Мазаев А. И.* Праздник как социально-художественное явление. / А. И. Мазав. – М. : Наука, 1978. – 392 с.
8. *Платон.* Сочинения : в 3-х т. (в 4 кн.). / Платон. – М. : Мысль, 1968–1973. – (Серия «Философское наследие»). – Т. 3. – Ч. 2. – 1972. – 678 с.
9. Праздник [Электрон. ресурс] // Радикализм и свободное искусство. – Режим доступа: http://www.freeradicalart.com/forma_text.htm
10. *Пропп В.Я.* Русские аграрные праздники. Опыт историко-этнографических исследований / В. Я. Пропп; [статьи, комментарии И. В. Пешков]. – М. : Лабиринт, 2004. – 176 с.
11. *Реутин М. Ю.* Народная культура Германии: Позднее средневековье и Возрождение / М. Ю. Реутин. – М. : РГГУ, 1996. – 215 с.
12. *Розанов В. В.* О нарядности и нарядных днях календаря / В. В. Розанов // Около церковных стен : собрание сочинений. – М. : Мысль, 1995. – С. 382–395.
13. *Хайзинга И.* Homo Ludens; статьи по истории культуры [Пер., сост. и вступ. ст. Д. В. Сильвестрова; Комент. Д. Э. Харитоновича]. / И. Хайзинга – М.: Прогресс – Традиция, 1997. – 416 с.
14. *Юдин Н.Л.* «Накрыты праздничные столы...» Опыт философской аналитики предметного универсума праздника / Н. Л. Юдин // Человек. – 2004. – № 6. – С. 123–132.

Поправко О. В.

ФИЛОСОФСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ПРАЗДНИКА КАК ФЕНОМЕНА КУЛЬТУРЫ

Статья посвящена осмыслению праздника как феномена культуры. Проанализированы существующие научные концепции праздника. На основе анализа автор построила теоретическую модель праздника как олицетворения идеального мира, учитывая все сущностные характеристики, которые отличают его от обыденной жизни. Сущность праздника раскрыта в контексте его соотношения с буднями. Особое внимание автор уделила освещению

структурных компонентов праздники, которые поддерживают его статус в культурном бытии человека.

Ключевые слова: праздник, будни, маска, костюм, игра, банкет, смех.

Popravko O. V.

PHILOSOPHICAL INTERPRETATION OF THE HOLIDAY AS A CULTURAL PHENOMENON.

The article is devoted to philosophical interpretation of the holiday as a cultural phenomenon. The author analysed the existing concepts and designed the general model of the holiday.

The holiday is the form of culture which is the embodiment of the ideal world of a particular activity which should serve to spiritual relaxation and true happiness. It controls and corrects the life of a man and his actions. It brings the element of improvisation in the daily routine. The holiday reflects the ideal imagination of humanity and is the particular form of the world transformation. The objection of restrictions and rules of everyday life; abundance and lavishness of a festive banquet which contradicts to the misery of everyday life; positive festive emotions and feelings being lack in ordinary life; the contrast between the everyday and festive life are the features which define the essence of the holiday as a cultural phenomenon and determine the necessity of its existence in the modern world.

Special attention is focused on the structural components of the holiday which define its status in the person's cultural life and help the participants to experience the holiday atmosphere and plunge into the "perfect" world, the world of their dreams and aspirations. A holiday mask and costume symbolize the person's "entry" in the special world of the holiday out of his daily routine. The game promotes the person's temporary escape from his reality, gives the participants of the holiday the feelings of freedom, neutrality and unselfishness and transfers them in the "perfect" world. A festive banquet, tasty food are the holiday properties which are the symbols of abundance and lavishness of the perfect life. A vital part of the holiday is laughter. It makes people be free from certain social duties. Laughter helps people to overcome fear and negative emotions.

So the holiday is contrasted with the everyday life as the opportunity to escape from everyday problems. The participants of the holiday wear the most beautiful dresses made for this event, have delicious food and the best win, allow some freedom in their behavior to experience the fullness of life.

Key words: holiday, everyday life, mask, costume, game, banquet, laughter.

Надійшла до редакції 5.08.2016 р.